Hvalsafari
retningslinjer

Hvalsafari retningslinjer – en kort oppsummering

- Nærm deg sakte (maks. 5 knop)
- Beveg deg parallelt med hvalene, og nærm deg sakte fra siden
- Minimums avstand er 100 m. Slå deretter av motoren eller sett den i fri
- Maks. 3 båter i 100 m radius rundt hver hvalflokk
- Når du har vært nær en flokk en halv time, bør du trekke deg tilbake og lete etter en annen flokk. Ikke returner til den samme flokken
- Ytterligere/andre båter venter >500 m unna eller finner en ny gruppe
- Støynivået holdes på et absolutt minimum. Ikke rus motoren, og ikke bruk sonar eller horn
- Når du forlater området gjør det sakte, og akselerer gradvis når du er >300 m unna
- Hold god avstand (> 300m) til hvaler som hviler
- Hvis hvalene skifter retning og forsøker å unngå båten, så hold god avstand og forlat dem sakte

Tegn som tyder på stress:

- Hvalene dykker hver gang en båt nærmer seg
- Hvalene endrer retning kontinuerlig (på overflaten eller under dykket)
- Hvalene danner tette grupper og svømmer vekk fra båten
- Hvaler som hviler endrer vanligvis kurs vekk fra båtene og bør forlates i ro og fred
- Hvalene endrer plutselig adferd (f. eks. endring i svømmehastighet, endring i adferd fra sosialisering til forflytning)
- Hvalene slår med halen gjentatte ganger

Når disse signalene oppstår, skal man la hvalene være i fred, og ikke nærme seg dem igjen. Gi beskjed til andre safariaktører i området om å holde seg unna, og finn en ny gruppe.

Photos: H. Vester (ocean-sounds.com)
Design: A. Mähner (pinseltierchen.de)

WWF *for a living planet*®

For mer detaljert informasjon gå til:
www.ocean-sounds.com / www.wwf.no

oceansounds

Hvalsafari retningslinjer

Når du skal ut på hvalsafari bør du bruke informasjonen i denne brosjyren. Hvis du er skipper/kaptein, er det viktig at du informerer dine ansatte om disse retningslinjene. Retningslinjene gjelder for hvalsafari generelt, men det vises i særlig grad til spekkhoggere.

Retningslinjene er basert på eksisterende retningslinjer for hvalsafari andre steder i verden, deriblant New Zealand, Canada og Australia. Retningslinjene er videreutviklet basert på norske erfaringer, samt erfaringer fra langtidsstudier av spekkhoggeradferd.

Det er frivillig å følge disse retningslinjene, men vi håper likevel at de fleste turoperatørene vil støtte og bruke dem. De er skrevet med fokus på spekkhoggere, men vil også gjelde for de fleste andre hvaler, i tillegg til sel.

Spekkhoggeradferd

Spekkhoggeren er lettere å nærme seg i noen situasjoner enn andre. Det er derfor viktig at du lærer enkelte grunntrekk ved spekkhoggerens adferd.

Når spekkhoggerne kommer til kysten av Nord-Norge på vinteren, er dette både en viktig tid og et viktig område for spekkhoggerne, fordi de kommer for å spise og for å føde sine unge. Det er derfor viktig å følge hvalenes adferd nøye for å forstyrre dem minst mulig. Kun da får vi en bærekraftig hvalsafarinæring.

Ved å forstå adferden til spekkhoggere vil man både redusere påvirkningen og forstyrrelsen, samt heve gjestenes opplevelse av safarien. Gjør hvalsafari til en flott opplevelse både for turistene og for hvalene!

Beiting

Spekkhoggerne har et variert kosthold (fra fisk til sjøpattedyr) og ser ut til å velge det mest næringsrike byttet. I Norge lever spekkhoggeren i hovedsak av sild, men det hender også at de spiser sel og sjøfugl. Spekkhoggeren bruker forskjellige metoder til å fange sild:

- Karusell-beiting:
  Hvalene gjeter silda til en tett stim rett under overflaten, og lammer dem med slag fra halefinnen. Fisk som vaker, biter av fisk, og bevisstløs sild kan sees på overflaten.
- Beiting under overflaten:
  Hvalene svømmer frem og tilbake i et begrenset område, er aktive i overflaten, hopper og slår med halen.
- Beiting under forflytning:
  Mens hvalene forflytter seg på linje i løs formasjon, kan de stoppe opp og spise hver for seg.
- Beiting i tilknytning til fiskebåter:
  Hvalene kan også følge fiskebåter på sildefiske, hvor de spiser utkast/vraket fisk fra båtene. Denne adferden har oppstått og økt de siste årene p.g.a. en økning i sildekvoten.

Forflytning

Hvalene beveger seg forover, med alle dyrene i gruppen i samme retning, enten på linje eller i flokk.

Sosialisering

Hvaler har en variert fysisk adferd, som inkluderer blant annet luftige hopp hvor de kan hoppe helt ut av vannet, "spy hopping", slag med halen mot overflaten, rulling i overflaten, jakt (på hverandre) og seksuell lek.

Hvile

Hvalene flyter urørlig i overflaten i noen minutter, eller svømmer sakte rundt i tette grupper, dykker og vaker i et regelmessig mønster, mens en del av hjernen sover. Spekkhoggere som hviler, bør få være i fred.

Det er ofte lettere å komme innpå hvalene når de beiter eller sosialiserer. Hvaler som beveger seg kan følges sakte (tilpass hastigheten til hvalenes bevegelse, og parallelt med hvalenes svømmeretning). Ved ethvert tegn på forstyrrelse skal man la hvalene være i fred.

Hvaler som forstyrres under forflytning, kan bli hindret fra å komme til områder som er viktig for beiting, hvile og/eller sosialisering. Dette må i størst mulig grad unngås, ettersom denne adferden er avgjørende for spekkhoggerne.

Hva skal du gjøre når du oppdager hvalene

- Senk hastigheten >300 m fra den nærmeste hvalen og observer adferden i et par minutter før du nærmer deg. Etter en evaluering av hvalenes adferd, bevegelsesretning og hastighet, nærm deg hvalene med maks. 5 knop. Hvalene beveger seg gjennomsnittlig i 3-4 knop, hvilket betyr at man vil ta igjen hvalene dersom man reiser i 5 knop. Ved å kjøre raskere vil du kunne forstyrre hvalene slik at de forsvinner, hvilket vil gi turistene en negativ opplevelse av møtet med hvalene.

- Vær oppmerksom og hensynsfull mot andre safariaktører i området, slik at alle kan oppleve hvalene uten at de blir forstyrret. Kommuniser med de andre operatørene under hele turen. Det beste er å bytte på tid med spekkhoggergruppene. Roter hvert 30. minutt, og finn deretter en ny gruppe. Det bør ikke være mer enn maks. tre båter (uavhengig av størrelse) i tilknytning til hver gruppe til enhver tid. Nye båter som nærmer seg, må vente minimum 500 m unna og vente på tur, eller finne en ny gruppe. Båtene som venter, bør samles på et sted for å forstyrre minst mulig (med motoren i fri, eller slått av).

Hvordan nærme deg hvalene

- Ikke gå nærmere enn 100 m og beveg deg parallelt med hvalene i deres tempo (dvs. beveg deg i samme retning som hvalene uten å endre kurs), sett motoren i fri eller slå den av.

- Nærm deg spekkhoggerne fra siden, aldri rett bakfra eller forfra. Hvis hvalene kommer mot deg, sett motoren i fri, eller skru den av, og vent. Hvalene må få sjansen til å velge om de skal svømme forbi eller unngå båten. Båtene burde ikke "hoppe" foran hvalene, eller gjentatte ganger posisjonere seg foran hvalene. Dette vil kun føre til at hvalene blir borte og vil gjøre safariopplevelsen til noe negativt. Det er mye bedre å være tålmodig og vente til hvalene kommer til deg.

Når du er sammen med hvalene

Beiting
Hold en avstand på ca. 100 m fra beitingen til enhver tid. Hvis de beitende hvalene beveger seg mot båten din, trekk deg forsiktig tilbake. Pass på at du ikke forstyrrer hvalene i beiteprosessen. Slipp derfor heller ikke snorklere i vannet rett over silda. Hvis båten ligger stille med motoren avskrudd, er det bedre å la hvalene svømme forbi uten å flytte båten. Ved å starte motoren vil du kun skape unødig støy og forstyrrelse.

Beiting i tilknytning til fiskebåter
Når spekkhoggerne samler seg rundt fiskebåter for å spise utkast hold en avstand på ca. 200 m fra fiskebåten, og hold båten i samme posisjon. Ikke beveg deg frem og tilbake - da vil du forstyrre både fisket og de beitende spekkhoggerne.

Sosialisering
Dette er det absolutt beste tidspunktet å observere hvalene på. Likevel bør du nærme deg med varsomhet, og være sikker på hvor hvalene befinner seg, spesielt hvis de ender opp bak båten i nærheten av propellene. I så fall bør du sette motoren i fri eller skru den av. Dette er det absolutt beste tidspunktet å sette snorklere i vannet.

Forflytning
Beveg deg i samme fart og retning som hvalene. Ikke "fang" hvalene mellom båten og land.

Hvile
Når hvalene hviler, bør de få være i fred. Hold en avstand på >300 m og skru av motoren. Ikke slipp snorklere i vannet.

Paring
Hold avstand på >100 m og skru av motoren.
Ikke slipp snorklere i vannet.

Fødsel
Hvis du observerer at en fødsel er i gang, må hvalen få være i fred, eller hold minimum en avstand på >300 m og skru av motoren. Ikke slipp snorklere i vannet.

Hvor lenge kan du oppholde deg sammen med hvalene

- Tiden du tilbringer sammen med en spekkhoggergruppe, burde begrenses til 30 minutter når du er innenfor en 100 m radius. Ikke kjør frem og tilbake etter samme gruppe flere ganger i dette tidsrommet.
- Forlat hvalene i rolig tempo. Skru først på motoren når du er mer enn 200 m fra hvalene, og akselerer sakte og gradvis når du er mer enn 300 m unna.

Hold støynivået på et minimum

- Hold støynivået så lavt som mulig. Ikke bruk horn, fløyter eller rus med motoren, og skru av ekkolodd og sonar. Når man observerer beitende spekkhoggere, må man huske på at de spiser sild i nærheten av overflaten, og at silda reagerer på båtstøy. Motorstøy i nærheten av beitende spekkhoggere og sildestimer kan føre til at beitingen blir forstyrret, og dette er verken turoperatør eller spekkhoggerne tjent med. Den beste strategien er å ha motoren i fri eller skru motoren helt av, og bare nyte utsikten!
- Spekkhoggere, som alle andre hvaler og delfiner, lever i en verden hvor lyd spiller en avgjørende rolle for kommunikasjon og alle andre aspekter av livet (sosial adferd, beiting, navigering, osv.). Det er derfor viktig at man prøver å holde støynivået så lavt som mulig. Båter som avgir mye støy, burde ikke brukes til hvalsafari. Hvis båtene brukes likevel, må de holde god avstand (>500 m) fra hvalene, redusere hastigheten, og gjerne stoppe motoren og nærme seg hvalene i rolig tempo.
- Det er viktig at fartøyene begrenser sine bevegelser mest mulig, og unngår å omringe hvalene. Når hvalene beveger seg tett inntil land, unngå å jage dem nærmere land eller å fange dem mellom land og fartøyet. Kursendringer bør være små og gjøres sakte.

Retningslinjer for snorkling og dykking

Selv om det aldri har forekommet angrep fra spekkhoggere på dykkere i Norge, er dette ikke noen sikkerhetsgaranti. Spekkhoggere er topp predatorer, og de er potensielt farlige. I Canada er det strengt forbudt å snorkle med spekkhoggerne. Hvis du likevel vil ta risikoen ved snorkling, kan det være en helt fantastisk opplevelse, men det stiller store krav til både safarioperatør og passasjer. Bare folk i god fysisk form og erfarne svømmere burde tas med på disse turene. Altfor ofte beveger snorkle-/dykkebåtene seg altfor raskt og altfor nærme hvalene. Det er feilslått å tro at dette er den beste måten å få sett hvalene på – det resulterer bare i at hvalene skremmes vekk.

Den mest begrensende faktoren for denne typen aktivitet er været. I sterk vind burde man ikke slippe snorklere i vannet – de driver vekk fra båten altfor lett. Dykkerne/snorklerne burde slippes i vannet i en viss avstand fra hvalene – ikke midt i en pågående aktivitet (beiting, parring e.l.). La hvalene avgjøre om de vil nærme seg snorklerne eller ikke. Snorklerne burde svømme sakte, og det beste er bare å ligge rolig i overflaten og observere. Det beste tidspunktet å observere spekkhoggerne under vann på er når de sosialiserer. Da kan du ofte få spekkhoggere som kommer tett inntil snorklerne. Snorklere må ikke slippes i vannet når hvalene hviler, parer seg eller føder, eller dersom de viser tegn til stress.

Det er også ekstremt viktig å være oppmerksom på andre båter, og ikke sette snorklerne i vannet dersom de andre båtene ikke kan se dem. Sett ut dykkeflagg hver gang, i en godt synlig posisjon på båten. Maks. fire dykkere/snorklere burde slippes i vannet samtidig for å begrense støy og forstyrrelse, men ikke minst for å sørge for dykkernes sikkerhet. I tillegg burde det være en sikkerhets-/redningsdykker i vannet med snorklerne til enhver tid. Utover det gjelder de samme retningslinjene som for annen hvalsafari.

Forskning

Vi vet fremdeles altfor lite om spekkhoggerne i Norge, og forskning er derfor avgjørende for å forstå og beskytte disse fantastiske dyrene. Det er derfor viktig å ta hensyn til forskningsbåtene i området. Disse kan ofte gjenkjennes ved at de har et flagg med en "F" eller "Forskning" på. På VHF kan du kommunisere med dem, og finne ut hva de jobber med. Ofte gjør forskerne lydopptak eller adferdsstudier, og båter som nærmer seg i høy hastighet, vil forstyrre studiene. Ved å kommunisere med forskerne kan man lære mer om forskningen, og dette er interessant informasjon for turistene også. Forskere skal også forholde seg til safari-retningslinjene, og skal respektere både spekkhoggerne og safarioperatørene.

OceanSounds
OceanSounds er basert i Henningsvær, og eier en 7,3 m grå Zodiac RIG med VHF-navnet: "Ocean Sounds".

Vi forsker på hvaler og annet marint liv året rundt. Vi ber om at safarioperatørene samarbeider med oss, og ring oss gjerne når dere ser hvaler, eller dersom dere ser noe uvanlig. Vi deler også mer enn gjerne våre erfaringer og informasjon med dere.

Og sist, men ikke minst... Siden vi er gjester på havet, skal vi ikke glemme følgende:

Søppel skal aldri hives på havet - det gjelder også sigaretter. Sigarettfiltre løser seg aldri opp, og de forurenser vannet. Takk for at du hjelper oss med å bevare havmiljøet!

Photos: H. Vester (ocean-sounds.com) og Marten Bril
Design: A. Mähner (pinseltierchen.de)

Hvis du har noen spørsmål eller kommentarer, ta gjerne kontakt med oss:

Heike Vester og Robert Eriksson (biologer)
Ocean Sounds
Hellandsgata 63
8312 Henningsvær
Norge
Tlf: + 47 76 07 18 28 eller Mobil: +47 414 26 713
info@ocean-sounds.com
www.ocean-sounds.com

Nina Jensen (marin rådgiver)
WWF
Tlf: +47 22 03 65 00
www.wwf.no / www.panda.org

Mer informasjon om hvalsafari finner du på:

www.ocean-sounds.com
www.wwf.se
www.wwf.no
www.iwcoffice.org

Retningslinjene er utarbeidet av Ocean Sounds og WWF, januar 2008.
www.ocean-sounds.com / www.wwf.no

WWF *for a living planet*®

oceansounds